אמר אביי הכא באילן העומד כו'. תימה לר"י דטעמי[ד] ניחא ליה למימר דפליגי בדרב חסדא ורב חסדא כרבי דלעניא דאמרי דלא שייכא פלוגתייהו בדרב חסדא כ"ש דקשה לרב חסדא דהא איכא ברייתא לקמן בהזורק (דף ק. ושם) דלא כרב חסדא דפליגי רבנן ורבי מאיר בזרק למעלה מעשרה ונח בחור כל שהוא דר"מ מחייב משום דאמרי' דאמרי' משום דר' יוסי הגלילי דרב חסדא דלא בעי' מקום ד' ברה"י משום דאמרי' בתר כמונח על גבי מקום ארבעה אבל בכותל בעינן שיהא בחור ד' על ד':

רחבה ששה פטור. פר"ח דדוקא נקט ששה דדופני הכוורת יש בהן שני חומשין ולריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת וגבוה י' אף ע"ג דאין אויר גבוה י' אלא עם השולים מלטרפין עם האויר לענין גובה דהלכתא גידוד ה' ומחילה ה' מלטרפין (עירובין דף לג: ושם) אף על גב דרש"י פי' [ה] דגידוד ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' על בור עמוק ה' אין פירושו גרלה דהא תנן (שם פ"י דף לט: ולקמן דף לט.) בור וחוליומו מלטרפין ואם כן היכי פליג רב חסדא לומר אין מלטרפין כיון דמתיתין היא ובכל גגות (עירובין לג:) אמרינן בהדיא דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא לריך לפרש דגידוד ה' ומחילה ה' היינו שעשה מחילה ה' ואין גרלה פירוש ר"ח דהא עומי חוליות הבור מלטרף ממי לחלל הבור לארבעה משום דחזי למיתן עליה מידי והשתמש כדאמר בפ' תנן (עירובין דף עח.) גבי מלאו כולו בימדות אלא ל"ל הא דנקט הכא ששה לא דק כדפירש"י: **רחבה** ששה פטור. שהכוורת עצמה נעשית הי"י כשתנות והוי כזורק מרשות היחיד לרה"י דלך הי"ל דפטור כדאמר לעיל (דף ד.) דלא ליף זורק ממושיט ואפילו לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהותה דמיא הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב הי"י ב) השתא משמע דפשיטא ליה לאביי דחשיבא כאילו נחה אחר שנעשה הי"י ובפ' הזורק (לקמן לט:) בעי ר' יוחנן בור ט' ועקר ממנו חוליא והשליכו לי' והניחו בהי"ר עקירת חפץ ועשיית מחילה בהדי הדדי קאתו ומיחייב או לא ואת"ל כיון דלא הוא מחילה י' מעיקרא לא מיחייב בור י' ונתן לתוכו חוליא ומעטו מהו הנחת חפץ וסילוק מחילה כו' וא"כ אביי דפשיטא ליה במחלוקת דמבטל מחילה דקאמר התם בור בהי"ר עמוק י' ורוחב ד' וזרק לתוכו מחלוקת וחלקו פטור משום דהשתא לא הוא רוחב ד' וכ"ש דפטור בעשיית מחילה משום דכיון דלא הוא מחילה עשרה מעיקרא לא מיחייב וא"כ הכא הוי ליה לחיובי מהאי טעמא כיון דלא הוא מחילה מעיקרא הרי נח ברשות הרבים וחייב וי"ל דטעמא דאביי משום דלא חשיב לא עקירה ולא הנחה כי אתי בהדי הדדי והכא נמי לא חשיבה הנחה כיון דהנחה ועשיית מחילה בהדי הדדי קאתו והא דפשיטא ליה לרב יוחנן טפי בעשיית מחילה מבסילוק מחילה היינו משום דדילמא עקירה בעינן שתהא חשובה אבל בהנחה לא: **כפאה** על פיה. גרלה לריב"ל דאתרחב ששה קאי וכי איכא שבעה ומשהו חייב דכשמגיעות המחילות חוץ לשלש אין המחילות גבוהות י' ועובי השולים אין מלטרפין דבעינן מחילה הרואה את אויר הכלי שיהא גבוה י' ואע"ג דהיכא דכוורת גבוה י' מלטרפין השולים להיות על גבו רה"י כדאמר לעיל[ו] גבי בית שאין תוכו י' כו' וכיון דעל גבו רה"י פטור הזורק מ"מ כיון דאין גבוה י' אלא מחמת לבוד אין אויר פחות מג' מלטרף אלא ג"כ יהיו המחילות גבוהות י' לבד השולים דלא אמרינן לבוד אלא במחילות כדפירש בקונטרס תדע דבשולים למטה לא אמרי' לבוד: **שבעה** ומחצה פטור. דכשמגיעות המחילות חוץ ג' יש שם מחילות עשרה לבד השולים והרי הוא רשות היחיד וחשיב כגח בתותה שבעה ושוב אינו מתחייב אע"ג דלאחר מכן נופל לתרן ובטל ממנה הי"י ונעשה כמונח בהי"ר אבל אינו רחב ו' אפי' ז' ומחצה חייב דלא אמרי' לבוד אלא במחילות ומחילות לא חשיבי אלא כשיש שם רחב ד' אבל כשאינו רחב ד' הרי הוא כשאר חפצים דעלמא ולא אמרינן לבוד: [ח] **אי** אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מי. ולאביי לא חשיב קרומית ליתשב אגודו במקום פטור: **אמר** ליה וכן בגומא. נתכוון

ונופו נוטה לרה"ר וזרק. מתחילת ד' לסוף ד' ונח אנופו: שדי נופו בו'. דחשיב אגב עיקרו דאית ביה ד' ד' ודרב חסדא דלא כרבי כרבנן. ליטעמא אחרינא אמר אביי בדרב חסדא דהא איכא ברייתא דקתני בהזורק דלא כרבי ולא מודו וכי פליגי רבנן בשדי נופו בתר עיקרו[ג] הוא דפליגי: בזורת. עגולה היא: **גבוהה י'.** כלומר אפי' גבוהה י' אם אינה רחבה ו' בתמצעיתה חייב דאכתי חפץ בעלמא הוא ואינה רשות לעצמה דלא הוי רשות דאוריי' אלא גבוהה י' ורחבה ד' על ד' דאמרי' [ג] בעירובין (דף נא.) דכל שיעורין דשבת צריך הן ואלכסונן ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומפקע עיגול שסביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לששה דאמרינן גבי סוכה העשויה ככבשן (סוכה פ"ח דף ז:) דעל כרחין לריך שתמצא בתוכו אלכסון של ד' על ד' וכל טפח בריבועו טפח ותרי חומשי באלכסונו[ז] הרי ה' טפחים וג' חומשין ואביי לא דק ולתומרא הוא דלא דק ולהפרישו מאיסור שבת אף ע"ג דיש כאן אלכסון בחינה רחבה ששה שהה מחייב ליה מדרבנן עד דאיכא ששה אבל ודאי לענין קרבן לא מייתי אי הוא ה' טפחים וג' חומשין דהוי כזורק רשות: **רחבה** ו' פטור. דהוי רשות לעצמה ואינן ממשכן גמרינן [ח] שהיו זורקין מתכיהן במלאכתן זה לזה א) ולא היו זורקין רשויות. וא"ת בדלא גבוהה עשרה נמי רשות לעצמה היא דהא שמה כרמלית היא לאו מדאורייתא הוה רשות אלא מדרבנן ולא להקל על דברי תורה בא כגון זו שיפטר מחטאת: **אי איפשר.** הואיל וגבוהה י' שלא יהא בה קרומיות מן השתי שגבוהים מחבריהם של ערב ועולין למעלה מי' שהוא אויר מקום פטור וכיון דלא ניחא ליה כרה"ר לא הויא הנחה לאחיוביי: **כפאה** על פיה. וזרקה אחינה רחבה ו' קאי: ד' ומשהו חייב. אם גבוהה ז' ומשהו עדיין חייב וכ"ש פחותה מכן אלא אפילו גבוהה ז' ומשהו דאיכא למימר הואיל ומחיאותיה למטה וקיי"ל[ט] הלכה למשה מסיני דאמרינן לבוד (פ) אכתי כולה ניחא ברה"ר דכי מטיא פחות מג' סמוך לקרקע ואמר בהן לבוד והויא הנחה אכתי כולה באויר הי"ר היא וחייב: **אבל** גבוה ד' ומחצה. וה"ה לשני משהויין פטור דמכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לבוד במחיאותיה והרי היא כמונחת נמלאו שוליה למעלה מעשרה ואינה נוחה כולה ברה"ר ובשלא כפאה ליכא למימר לבוד דלא אמרינן לבוד אלא במחיאות. והא מילתא בין לאביי בין לרבא דאביי נמי מודה דבעינן הנחה כולה ברשות הרבים אלא דאביי לא חשיב קרומיות אבל בהא מודה דבלא קרומיות איתא למעלה מי': [ח]תוכן עשויות. להניח בהן דבש ולא לכופן כלפי מטה הלכך אין כאן תורת לבוד: **תשעה.** דוקא נקט דחזי לכתופי דאינו לא גבוה ולא נמוך: זורק. מתחלת ד' לסוף ד': **מכתפי עילויה.** וכיון דלריך לרבים הי"ר הוא [ט]בין רחב בין קצר: **גומא.** עמוקה ט': **מאי.** גבי הי"י דעשרה תניא לעיל (דף ו.) עומקה כגובהה דקתני תריץ עמוק י' ורחב ד' רשות היחיד הכא מאי מי אמרי' מנחי ביה בני הי"ר הפצים שבידם עד דהדרי ואתו דרך שם ושקלי ליה ונמצא שגריכים לו רבים הלכך רשות הרבים הוא: **ה"ג רבא אמר גומא לא מ"ט תשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש.** הלכך לאו לורך רבים הוא אלא כרמלית הוא: **אין מטלטלין.** דהוי הי"י לעצמה: **פחות מכן.** או בגובה או ברוחב מטלטלין. וא"ת פחות מי' ורחבה ד' כרמלית היא לא גזור רבנן לבטולי מחורת כלים הואיל וכלי הוא[ט]: **מאי לאו.** הא' וכן אסיפא נמי קאי דפחות מכן מטלטל לכתחלה אלמא הי"ר חשיב ליה ואוקמה בעמוק ט' דמשתמשין בו קנת: **לא אריישא.** גבוהה י' ורחבה ד' דהוי הי"י קתני וכן בגומא: נתכוון

אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי[פ] כדרב חסדא אלא הכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח אנופו דרבי סבר אמרי' [ג] שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי [א]לא אמרי' שדי נופו בתר עיקרו: אמר אביי [ב]זרק כוורת לרה"ר גבוהה י' ואינה רחבה ו' חייב רחבה ו' פטור רבא אמר [ג]אפי' אינה רחבה ו' פטור מ"ט אי אפשר לקרומיות של קנה שלא יעלו למעלה מעשרה כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב שבעה ומחצה פטור רב אשי אמר אפי' שבעה ומחצה חייב מ"ט מחיצות לתוכן עשויות: [ד] אמר עולא [ד]עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב מ"ט פחות משלשה מדרס דרסי ליה רבים משלשה ועד תשעה לא מדרס דרסי ליה ולא כתופי מכתפי תשעה ודאי מכתפין עילויה א"ל אביי לרב יוסף גומא מאי אמר ליה וכן בגומא רבא אמר [ה]בגומא לא מ"ט תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש איתיביה רב אדא בר מתנא לרבא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה עשרה ורחבה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרה"ר ולא מרשות הרבים לתוכה פחות מכן מטלטלין וכן בגומא מאי לאו אסיפא לא ארישא איתיביה

נתכוון

מסורת הש"ס עם הוספות

פ) [לעיל ד:], ג) [שם וש"נ], ג) [עירובין לג.], ד) עיין סוכה ח., ה) לקמן צז., ו) ועיין תוס' לעיל ה. ד"ה כאן ולקמן יא: ד"ה אלא ודף קנה. ד"ה למטה, ז) לעיל ה ריש ע"א וש"נ, ח) בגיטין טז:, ט) ז ע"ב.

תוספות ישנים

א) ולא נהירא דלאסכמן מיהא שהיו מוליאין רשויות כגון ארון ומזבחות:
ב) ועוד דכל למעלה מי' פטור ר"ע:

הגהות הב"ח

י) רש"י ד"ה ז' ומשהו וכו' הלכה למשה מסיני דאמרי' לבוד אפי' הכי חייב דכי מטיא כל"ל ומיהא אכתי כולה ניחא ברה"ר נמתק:

גליון הש"ם

[מכת"י רש"י ד"ה שדי נופו וכו' ודרב חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן. וכיולא מה בעירובין קד ע"ב]: שם ד"ה רחבה וכו' שהיו זורקין מחטיהן. ע' לקמן לו ע"ב דלמסקנא אמרינן דלא מלינו שהיו זורקין מחטין וכ"ע: שם ד"ה מכתפין עילויה וכו' בין רחב בין קצר. ע' לקמן לא ע"ב ברש"י ד"ה אי אפשר ולקמן לא ע"ב:

ליקוטי רש"י

תשמיש. לרבים על ידי הדחק כגון גומא תשעה ברשות הרבים. לא שמיה תשמיש. אף על גב דחזיא לאלטוטי ביה דומתא וסולדא לא הוי תשמיש למיהוי ההוא גומא רשות הרבים [לקמן ק:].

הגהות וציונים

פ) מהר"ם בנעט כתב דג"ל בדרב חסדא, ולכאורה ס"ה לליישנא קמא ברש"י ובתוס' לעיל ד ע"ב ד"ה באילן הגירסא כדרב חסדא אולם עיין ברש"ש דרש"י ותוס' דהכא גרסו בגמרא אמר אביי הכא באילן וכו' והשאר לא גרסו: ג) עיין מהרש"א דליישנא בתרא מיירי אפילו אין בעיקרו ד', כפי' התוס' לעיל ד ע"ב ד"ה באילן, ועי' ר"ח כאן: ג] נדצ"ל ואמרינן: ד] צ"ל דטפי הוי ניחא ליה (מהר"ם בנעט): ה] ד"ה אי אפשר צ"ל קודם ד"ה כפאה (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

מא א מי' פי"ד מהל' שבת הלכה יח:
מב ב מי' שם הל' יט טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ו:
מג ג מי' שם הלכה יט סמג לאוין סה:
מד ד מי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף יוד:
מה ה שם סעיף יא:

רבינו חננאל

אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי דרה"י עולה עד לרקיע והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק מרה"ר ונח ע"ג נופו ר' סבר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ומרה"ר לרה"י זרק דהא יש בעיקר האילן ד' ורבנן סברי כיון דנופו ברה"ר נוטה מרה"ר לרה"ר זרק ולא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו וקי"ל כחכמים: אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוה עשרה ורחבה ששה פטור כו'. חזינן לרבותא מגאונים פי' שמועה זו וכן אמרו כוורת בי עשיריה ממחצלת של קנים והיא עגולה והיא צריכה ששה מפני שתחתיה לא יעשה משוזה מרובע אלא מגלגל ובהיות בין זורת לזורת ד' טפחים והוא משופע ועולה ימצא יתרונן ב"ט ואילו היתה מרובעת משוזה לא הצריכה אלא רוחב ד"ט ולא הצריכה ו"ט אלא במשופע כדי שימצא בה ד' משוזוך. ואנן קיבלנו מרבנן זכר אדונינו לברכה כי כוורת זו היא עגולה וצריך להיות חללה ג) ו' טפחים על ו' טפחים מרובעות כדי להיחשב מקום רשות בפני עצמה ואילו לא היה לה חלל ג) ד' על ד' דיי לה מיהו כיון שיש בה חלל אינה חשובה רשות בפני עצמה עד שיהו בחללה ד' על ד' טפחים מרובעות וכוורת זו עם כתליה יש בה ו' טפחים על ו' טפחים מה' אצבעות בטפח נמצאו בה ו' אצבעות חסר אצבע עובי כותלה סביבותיה כשתסיר ממנה בעובי הכל אצבע לכל רוח נמצא חללה כ"ח אצבע על כ"ח אצבע וכל אצבע היא חומש טפח שכן יסדנו החשבון חמש אצבעות בטפח וקיימא לן בהדיא בחשבון מדוקדק כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא כשתחלק אלו כ"ח אצבעות לו' טפחים לכל טפח ה' אצבעות וב' אצבעות יתרון האלכסון על המרובע יבא ד' אצבעות לכל טפח נמצאו כ"ח אצבעות ד' טפחים על ד' טפחים חללה של כוורת בלא תוספת ובלא גירעון ולא אמרנו ה' אצבעות בטפח ממש אלא לפי שנחה למתלמד לבא החשבון הזה בלבו אבל אם תעשהו ו' טפחים לפי חשבון תוציא עובי הכתלים אלו דברי אביי. ורבא אמר אפילו אין רחבה ו' פטור אי אפשר לקרומיות של קנים שלא [ועלן] למעלה מי' וקי"ל דלמעלה מי' אין צריך ד' על ד' אלא אפי' קנה עולה למעלה מי' טפחים וזרק

נח על גביו פטור. **כפאה על פיה** זרק אם גבוהה ז' ומשהו חייב כי ז' ומשהו וג' חסר משהו הרי עשרה ובעת תשלום למחיצות עשרה נחה על הקרקע לפיכך חייב. אבל אם הוא שבעה וחצי ושלשה פחות משהו הנה עשרה ועוד נמצאת בעת שנוחה בארץ גבוהה ז' ומשהו ואין רה"ר למעלה מי' ונמצא כמונח ברה"ר. **רב אשי אמר** אפי' ז' ומחצה חייב שהמחיצות לתוכה הן עשויות ומבפנים אתה צריך ד' טפחים בזמן שנחה קרקעיתה בארץ והמחיצות עולות ב' טפחים אבל מהופכת נמצאת שנחה ע"ג קרקעיתה בהגעת קרומיות של קנים בארץ בפחות מעשרה טפחים וחייב: **אמר עולא עמוד תשעה ברשות הרבים** ורבים מכתפין עליו זורק ונח על גביו חייב מ"ט דכל פחות מג' רבים דורסין אותו וכארץ חשוב לפיכך הזורק ונח על גביו חייב מג' ולמעלה אינו נדרס שיותר הוא מכדי הדחק (דוד) [רגליו] של אדם בפסיעות וגם אין מכתפין בו שאין גבוה עד הכתף לפיכך אינו תשמיש הרבים כלל ואינו כרשות הרבים אלא הוא כברמלית חשוב לפיכך פטור. אבל אם זה העמוד גבוה תשעה טפחים ודאי רבים מכתפין עליו וכרשות הרבים הוא והזורק מרשות הרבים ונח על גביו חייב. **גומא פחות מעשרה מאי.** רב יוסף אמר דין הגומא כדין העמוד גומא ט' טפחים ברה"ר היא כמו העמוד. רבא אמר גומא לא מ"ט הילוך ע"י הדחק אבל תשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש לפיכך אינה כרה"ר. **ומותבינן עליה** דרבא מהא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה י' ורחבה ד' אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה כלומר כרה"י היא פחות מכאן מטלטלין וכן בגומא מאי לאו אפחות מיכן קתני וכן בגומא כלומר מטלטלין מתוכה לרה"ר כי כרה"ר היא כמו עמוד ט' טפחים. **ומשני** לא כי קתני וכן בגומא אגבוה י' ורחבה ארבע קתני.

ראסיקנא

חשק שלמה על רבינו חננאל ג) נראה פשוט דל"ל וא"ל אלא ד' טפחים על ד' טפחים וכן מסיק אח"כ בסמוך וכ"ש בתוס' בסמוך: ד) נראה דל"ל ואילו לא היה לה חלל כלל דיי לה: